

Bijdragen en mededelingen van de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren

REEWILD IN HET BOS

[156]

door

R. F. DE FREMERY

Het ree mag misschien de „Prins van het woud” worden genoemd, toch kan de wildschade door hem toegebracht, voor de bosbouwer aanleiding zijn tot veel hoofdbreken. De problemen die daarbij naar voren komen, zijn van zó uiteenlopende aard, dat een korte afbakening op de juridische, biologische en jachttechnische nevengebieden voor de bosbeheerder nuttig kunnen zijn. We hebben in ons land te maken gekregen met een nieuwe Jachtwet en in Duitsland, Denemarken en ook in ons land hebben ontdekkingen door jachtbiologen ons nauwkeuriger gegevens verstrekt over het reewild.

Men mag in Nederland thans slechts een stuk reewild schieten, indien daarvoor voor elk exemplaar een vergunning is verstrekt door het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening. De uitvoerend ambtenaar van de Minister is in deze de directeur van de hoofdafdeling Wild- en Vogelschade en Jacht.

Het vergunningenstelsel.

Nu heeft men in het vergunningenstelsel, waarbij het in principe verboden is iets te doen behoudens een vergunning, te maken met een moderne ontwikkeling in de rechtsverhouding burger—staat. Door de technische specialisatie heeft men in deze verhouding dergelijke grote complicaties gekregen, dat nieuwe bestuursvormen gevonden moeten worden om tot aanvaardbare, d.w.z. rechtvaardige oplossingen te komen. Het administratieve recht, waarmede wordt aangeduid, het recht dat de verhouding burger—overheidsorganen regelt, is hierdoor steeds belangrijker geworden.

Het algemeen belang is in dit stelsel een zwaar wegend begrip. Men zou kunnen zeggen, dat door het verlenen van de vergunning de staat zich opwerpt als de exponent van het algemeen belang, een uitbreiding van de overheidsbemoeiing dus. Maar het algemeen belang is zonder meer een vaag begrip. Daarom zou men het ook zo kunnen stellen, dat de staat als vergunningverleenster zich plaatst als een soort technisch politieagent tussen verschillende belangen in. In dit laatste geval zouden de door de wet erkende adviseurs gezien kunnen worden als exponenten van de verschillende belangen der staatsburgers. Het gaat er dan om welke belangen betrokken zijn bij een bepaald vergunningprobleem. Dus al heeft men in ons geval te doen met de Jachtwet, dan wil dat niet zeggen dat hierbij bosbouwbelangen over het hoofd worden gezien. Ook hier geldt: de wet is voor degene die waakt.

Economische alternatieven.

De concretisering van een belang vindt men voor een niet onbelangrijk deel in de economische motieven. Stelt een bosbouwer wildschade vast of heeft hij gerede aanleiding het te verwachten, dan zal zijn belangstelling voor de ree-afschotvergunningen sterker worden, dan wanneer het reewild zich voedt zonder de bosopbrengst te benadelen.

De bosbeheerder zal zijn plannen zo opzetten, dat hij zeker is van een opbrengst, die een minimum oplevert aan aanvaardbare winst. Daarenboven zal hij trachten om factoren, die hij wel kent maar waarvan hij de uitwerking niet in zijn macht heeft, zo tegemoet te treden, dat hij een opbrengst kan krijgen, die boven de minimale winstverwachting uitgaat. Tot een van die factoren zou de wildschade kunnen worden gerekend.

De economische alternatieven die hierbij een rol spelen, hangen voor een groot gedeelte af van het inzicht van de bosbeheerder. Sommer (4) stelt het zo, dat men de aangerichte schade door wild in de bossen moet afwegen tegenover de opbrengst van de jachtpacht. De staat Michigan in de Verenigde Staten gaat hierin zover, dat hij in zijn bosbeleid de voorrang geeft aan de wild- en visbescherming boven de houtexploitatie, omdat de opbrengst van de jacht- en visrechten groter is dan die van de waarlijk niet kommervolle bossen. Mantel (3) geeft ons enkele voorbeelden hoe de wildschade in de praktijk is uit te rekenen.

Voor ons land zou men de vraag kunnen stellen of in de bossen, die onder de Natuurschoonwet vallen, een reewild-stand toelaatbaar kan zijn, die enigszins ligt boven het economisch optimum, gezien de ideële achtergrond van deze wet.

Als men in de jacht — en daarmee het behoud van het wild — een vorm van recreatie ziet, is deze als een maatschappelijk belang te beschouwen. Dit is de reden waarom in Denemarken de jacht en het jachtbeheer een grote mate van staatssteun ondervinden. In ons land valt meer de nadruk op het bos in de voorzieningen voor de recreatieruimte.

Biologie en jacht.

In de beteugeling van de wildschade speelt de wetenschappelijke visie een grote rol. Dat de wetenschappelijke manier van werken aan een probleem bepalend is voor de aard van het succes, vinden we onder woorden gebracht door Briejër (1), al wordt daarbij bedoeld op de insectenbestrijding. Een beperkt wetenschappelijke specialisatie moge misschien ras tot enig resultaat leiden, een bredere studie is dikwijls nodig om werkelijk tot het probleem door te dringen. Het „hoe” is belangrijker dan het „wat”. „Als de aanpak goed is, volgen de resultaten wel...” „Als grondwet zou ik willen stellen, dat een natuurlijk ingrijpen steeds de voorkeur verdient boven een kunstmatige werkwijze. Onder natuurlijk versta ik cultuurmethoden, kweken van resistente rassen, bevordering van het biologisch evenwicht enz.”

De echo hiervan meen ik te kunnen vinden in het recente boekje van Ueckermann (5). Dit boekje, dat voor de praktijk werd geschreven, behandelt eerst de biologische en vervolgens de bosbouwkundige aspecten van het reewild. Door een scherpe analyse van de betrokken factoren tracht de schrijver voor de bosbouwer en de jager de feiten zo te rangschikken, dat beiden naar aanleiding daarvan tot een gesprek zouden kunnen komen.

Een belangrijk biologisch gegeven bij het reewild is zijn honkvastheid. In de dertiger jaren verrichtte Rieck een onderzoek, waarbij hij reeën van oormerken voorzag. Van een kleine duizend volwassen stuks was de afstand tussen afschot-plaats en merk-plaats als volgt: 41% werd aangetroffen binnen een straal van 1 km, 76% binnen 3 km en 86% binnen 5 km. In het algemeen trekt een ree niet ver buiten een gebied waar het zich heeft gevestigd. Een bepaalde omgeving hoort dus bij een bepaald ree en het heeft dus zin de relatie tussen beide te onderzoeken.

Een dergelijk onderzoek heeft Ueckermann na de oorlog verricht voor 171 gevallen. Als maatstaf van de reeën nam hij het gewicht van de geschoten bokken. De bosgebieden werden gerubriceerd volgens: a) procent van de bosranden grenzend aan akkers, b) procent ingenomen door weilanden in een bosgebied, c) boomsoorten-verdeling in procenten, d) grondsoort. Hij komt dan tot een nadere omschrijving over deze samenhang die zeer interessant is, maar voor dit bestek te uitvoerig zou zijn.

Ueckermann voert daarbij het begrip in van economisch optimum, dat is de wildstand waarbij nog net geen wildschade plaats vindt. Dit heeft in het bijzonder betrekking op de toestand in de zomer, waarbij afweermiddelen tegen wildschade worden gebruikt. Daarnaast plaatst hij het biologisch optimum, dat is de wilddichtheid waarbij nog gezonde reeën goed kunnen voortbestaan; dit heeft betrekking op de winter-toestand. Hij komt nu tot de conclusie, dat het economisch optimum ligt beneden het biologisch optimum voor alle bestudeerde gevallen. Met andere woorden: beheersen wij de reestand zó, dat er geen wildschade ontstaat bij alle ons ter dienste staande middelen, dan voldoen wij tevens aan de voorwaarden voor een voldoende voedingsbodem voor het reewild.

De reewildstand wordt bepaald door tellingen in april. Dit is geen gemakkelijke zaak. Men zal moeilijk kunnen ontkomen aan een zekere schattingsfout. Wellicht ware het nuttig hiertoe te rade te gaan bij de statistische methoden onworpen door Amerikaanse wild-biologen.

Het is te betreuren, dat Ueckermann, evenals de meeste wildbiologen, in zijn populatie-dynamica bij de afname-factoren alleen uitgaat van het schot. Een nauwkeuriger beeld zou te verkrijgen zijn als daarbij ook de natuurlijke afname of sterfte berekend zou zijn. Overigens is het de vraag of de geslachtsverhouding zo'n belangrijke rol speelt bij de beheersing van de wilddichtheid. Vermoedelijk kan worden volstaan met slechts te rekenen met het aantal reegeten. Dan kan het zijn, dat voor de jager een regulerende taak is weggelegd, die niet immer kan stroken met zijn streven naar recreatie.

Afweer-middelen.

In het tweede deel van zijn boekje gaat Ueckermann uitvoerig in op de soorten van wildschade, veroorzaakt door het ree, en op de middelen die er bestaan om deze te beteugelen. In rangorde van effectiviteit noemt hij als maatregelen: beheersing van de wilddichtheid der reeën, gebruik van afweermiddelen en aanleg van wildakkers.

De afweermiddelen tegen wildschade zijn mechanisch of chemisch, terwijl ook afrasteringen kunnen worden aangelegd. Bij het gebruik van chemische middelen geeft Ueckermann de voorkeur aan de zogenaamde „Flügel'sche Pflanzenschutzpumpe" boven de hogedruk sproeipomp, om-

dat anders de chemische stoffen te fijn worden verdeeld.

Overigens sluit hij aan op hetgeen door Tuercke bekend is gemaakt over de chemische afweermiddelen. Deze heeft in de herfst van 1950 een vergelijkend onderzoek verricht naar de werking van deze middelen, die in Duitsland op de markt waren. De werking ervan op een- en tweejarige bomen werd bestudeerd in een kas, maar ook oudere stammen werden in het vrije veld behandeld en beoordeeld. Vanwege de tijdsbesparing werden de reacties van reeën bestudeerd in een klein raster van 3 are.

Het resultaat is een uitvoerige vergelijkingsschaal voor de chemische afweermiddelen, waarvan er enkele ook in ons land in de handel zijn.

Kostprijvergelijkingen en constructie-methoden van afrasteringen kunnen we vinden bij Sommer (4). Het jonge hout is er dankbaar voor. Alleen dient men in het oog te houden, dat hierdoor het wild gedwongen wordt elders zijn voedsel te zoeken, waar schade evenmin getolereerd zou kunnen worden.

In ons land is het Itbon bezig met een interessante proefneming met hennep-bindgaren, gedrenkt in dierlijke teer. Met dit touw omspant men de te beschermen velden en daarbij kwam men tot een behoorlijke afscherming — in 80% van de 20 gevallen — tegen reewild. Dit is des te opmerkelijker, omdat men in Duitsland, bij een gebruik van dierlijke teer gedrenkt in lappen, tot slechte resultaten kwam. Is het succes van het Itbon te danken aan de dierlijke teer of aan de omspanning met gedrenkt touw? Aangezien dit instituut voornemens is nader op dergelijke vraagstukken in te gaan, hopen we in de toekomst hier meer van te horen.

Vulhout van prunus en Amerikaanse eik tussen bijvoorbeeld jonge douglas geeft weinig aanleiding tot klachten over schade, terwijl enkele jonge lijsterbessen in een jonge opstand een sterke aantrekkingskracht uitoefenen op vegende reebokken. Johannis-rogge gezaaid in de bossen, bijvoorbeeld op brandgangen, levert het reewild in de winter welkom groenvoer. Al mag volgens Ueckermann de effectiviteit van deze maatregelen ten achter staan bij de genoemde ingrepen, toch mogen we dit niet geheel verwaarlozen. Een gecombineerde werkwijze is bij deze verhouding tussen bos en ree waarschijnlijk het meest aan te bevelen.

Zoveel hoofden, zoveel zinnen, doch een kennisneming van de onderstaande literatuur mag misschien voorkomen, dat men langs elkaar heen gaat praten. Dit gesprek kan nodig zijn, want bij deze verscheidenheid aan verschijnselen kan het zijn, dat men alléén niet kan komen waar men wenst. Alle geschriften zijn van een bescheiden omvang. Achterin Ueckermann's boek staat een lijstje van leveranciers van de verschillende benodigdheden.

Literatuur:

1. Dr. C. J. Briejër: Bezinning over het bestrijden van insecten (T.N.O.-Nieuws, febr. 1958).
2. J. A. Eygenraam: Het gebruik van dierlijke teer als repellent tegen wildschade (Arnhem, ITBON, 1957).
3. W. Mantel: Waldbewertung (Augsburg, 1957).
4. H. G. Sommer: Waldbau durch Zaunschütz (Hamburg und Berlin, 1956).
5. Dr. E. Ueckermann: Wildstandsbewertung und Wildschadensverhütung beim Reewild (Neuwied/Rhein, 1957).